

Kuidas hävitada taimejätmeid

■ Kuidas hävitada lihakat rabarbrijuurikat ja veel koos mullapalliga? Kas tuleb sellele mingit kemikaali peale puistata või peab koguni pitsima?

Vastab
VÄINO PALLUM

Mitte keegi ega kunagi pole soovitanud taimejätmeid kemikaalidega kahjutuks teha. Väikemajapidamises ei ole see ka tehniliselt teostatav.

Mullapalliga taimi on kõige mõttekam komposteerida. Selleks olgu aias kaks eri komponentidest kompostihunnikut. Ühte pange köögivilja- ja lillejätmeid, teise viljapuudelt ja marjapõõsastelt pärinevad viljad ja lehed.

Lagunenud köögivilja-lillekompost sobib viljapuudele, aga viljapuuaiast pärit jätmetest kompost kõlbab väga hästi köögiviljadele. Asi toimib seepärast, et neil on eri haigused.

Mullata taimejätmeid võib ka põletada või kusagil kaugemas aianurgas sügavale maasse kaevata. Sama soovitus kehtib komposteerimiseks – kasutage ikka kaht kompostihunnikut või kompostitrit.

Kui tegu on lahmaka talumaaga, siis mõnel mõnel juhul võib ilma lisanditeta jätmeid ka tühermaale hajutada.

Kõige tähtsam on, et kompostihunnik oleks õigesti tehtud. Siis võib hunniku kihtide temperatuur tõusta esialgu 60–70°-ni. Hiljem kahaneb see 30–35°-le. Komposteeritavad orgaanilised ained lagunevad kõige paremini niskes ja õhurikkas keskkonnas. Seepärast peaks hunnikut aeg-ajalt põhjalikult kastma. Pealt nõgus mulla või turbaga kaetud hunnik või vaal soodustab sademete ja vee imbumist selle kihtidesse.

Kolme-nelja kuu tagant peab hunniku ümber kaevama. Seda võib teha ka talvel. Tavaliselt tuleb hunnik pärast kahekordset kaevamist jätta veel 1–1,5 aastaks seisma. Sellest lähtudes peaks aiapidajal olema vanuse järgi koguni kolm kompostihunnikut.

LUGEJA KIRJUTAB

Porgandikärbsel vaklade kahjustus.

Miks porgandid ussitavad?

Porgandikärbsel suurem kahjustus esineb tuulevarjulises kasvukohas, eriti kui on tegu kergema mullaga. Kahjustuse ulatusele aitavad kaasa liiga tihe külv, hilinevad harvendamine, umbrohtunud peenar ning tilli, selleri või peterselli naabrus.

Kahjur talvitub nukuna 10 cm sügavusel. Valmikud ilmuvad aga juuni algul. Nende lendlust hoogustab pilves ilm pärast kergelt vihmastadu.

Kärbes muneb ühe-kahekaupa mullatükkide vahele või porgandi juurekaelale. Munemisperiood võib kesta kuni 50 päeva. Vaglad kooruvad 6–12 päevaga, seejärel tungivad porgandisse, kus toituvad 20–25 päeva ja nukkuvad mullas.

Varajase külvil korral olen saanud hakata pärast jaanipäeva suuremaid porgandeid toiduks kasutama. Kuna porgandikärbsel esimese põlvkonna vaklu polnud märgata, samuti nende uuristatud porgandeid, eemaldasid katteloori juuli lõpupoole nagu tavaliselt. Sellega tegin andestamatu vea, kuna teist põlvkonda rajavad kärbsed ilmuvad juuli keskpaiku. Nende vaglad kooruvad juuli lõpul või augusti algul ja rikuvad porgandit augusti lõpuni, aga hiljem veel keldrisi.

Ilm oli kuiv ja kuum. Porgandipealsed kippusid kolletuma. Seepärast kastsin peenart korduvalt ega tulnud selle pealegi, et kolletumist võisid põhjustada ka söödikud. Kastmine soodustas kahjurite arengut veel, sest kärbsed ja noored vaglad on niiskusenõudlikud.

Eelmisel sügisel kurtsid paljud, et porgandid on ussitatud. Ka nemad ei olnud esimese põlvkonna kahjustust märganud ning võtsid samuti katteloori liiga vara ära. Ussitatud porgandid on mõrud ja puised.

Katteloorest on tõesti kasu, kuid ainult siis, kui katta maa kohe pärast porgandi külvil ja hoida peenar loori all augusti lõpuni. Kusjuures kinni peab olema peetud viljavaheldusest. Kui külva porgand kohale, kus ta ka eelmisel aastal kasvas, hoolitsemise hoopis vaenlasest kärbsel ideaalse paljunemise eest. Siis ei saa hädise porgandisaagi pärast süüdistada kedagi teist kui iseennast. Katteloori all on mullas talvitunud kärbsenukkudel eriti mõnus arenedada ning ka uuel põlvkonnal tegutseda.

Nii et parema tulemuse saamiseks on soovitatav juba sügisel harida mulda sügavalt, et nukud satuksid sügavasse kihti, millest nad kevadel välja ei saa. Porgandimaad ei tohiks väetada värske sõnnikuga – see meelitas kärbselid ligi. Neid peletab emale aga küüslauk porgandipeenas.

Harvendage porgandit juba esimeste pärislehtede ilmumisel, kui külv ei olnud küllaldaselt hõre. Kärbsed on ääretult peene haistmisega ning lendavad lõhna peale ka kaugemalt kohale. Ja mida edasi, seda tugevamat lõhna hakkavad porgandid levitama. On üks võimalus lõhnade segamiseks – puistake enne rohima või harvendama hakkamist peenardele peenestatud küüslauku, toomingat või muid tugevalõhnalisi taimi.

Nüüdki, kui suuremaid porgandeid söögiks üles tõmbame, tuleb tekkinud augud mullaga kõvasti kinni vajutada ja kasvama jäänud taimi mullata, et vähendada sobivaid munemiskohti. Söögiks kõlbamatuid juuspeeneid juurvilju ja murtud porgandipealseid ei tohi peenravahesse jätta, need tuleb matta vähemalt 30 cm sügavusele.

JOHANNA

harrastusaednik Jõgevamaalt